

Nr 45

Utlåtande i anledning av motioner om åtgärder för att stimulera till ökad användning av fruktdrycker.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 754 av herr *Arne Pettersson m. fl.* samt II: 858 av herr *Björk* i Påarp *m. fl.* hemställas, att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om erforderliga åtgärder för att i motionernas syfte stimulera till en ökad användning av fruktdrycker.

Motionärerna anför att det från flera synpunkter skulle vara värdefullt, om en ökad tillverkning och avsättning av fruktdrycker kom till stånd. Det skulle för yrkesfruktodlingens del vara betydelsefullt, om en större avsättning av industrifrukt på så sätt ernåddes, och kvalitetsmässigt skulle fruktproduktionen tjäna på detta. Från det allmännas och konsumenternas synpunkter är en sådan utveckling eftersträvansvärd med tanke på det värde från allmän hälsosynpunkt som frukt och fruktdrycker har. Flera europeiska länder har byggt upp en omfattande produktion av moderna fruktdrycker, och dessa har också fått en stabil avsättning. Motsvarande utveckling har inte kunnat erhållas i vårt land.

Det skulle säkerligen vara av stor betydelse, om man genom ett utrednings- och forskningsarbete kunde komma fram till nyare och rationellare tillverkningsmetoder. Produkterna kunde därvid förbilligas, samtidigt som deras kvalitet och hälsovärde ökades.

Med hänsyn till fruktdryckernas hälsovärde borde det också ges ökade resurser för den verksamhet som pågår i syfte att stimulera konsumtionen av fruktdrycker. Nykterhetsorganisationerna har också starkt understrukit behovet av en vidgad verksamhet på området. 1959 års utskänkingsutredning, som grundligt studerat ciderfrågan från nykterhetspolitiska synpunkter, framhöll att det genom särskilt företagna försök med ciderdrycker visat sig, att berusningseffekten av dylika drycker inte är större än av maltdrycker med motsvarande alkoholhalt. Utredningen föreslog att ciderdrycker skulle få försälas under mindre restriktiva former än för närvarande och därvid lagtekniskt jämföras med maltdrycker. Tre huvudtyper borde kunna förekomma, nämligen starkcider, cider och lättcider. I ett stort tillverkningsprogram för fruktdrycker torde cidern kunna bli en bra ersättningsdryck för olika ölsorter, samtidigt som man skapar en större valfrihet.

Beträffande motiveringen i övrigt hänvisas till motion II: 858.

Tidigare riksdagsbehandling m. m.

Allmänna beredningsutskottet behandlade vid 1962 års riksdag motioner med yrkanden om utredning av lämpliga åtgärder till främjande av den svenska fruktdryckskonsumtionen (ABU 1962: 6).

Av de hörda remissinstanserna tillstyrkte Lantbruksförbundet en begränsad utredning inriktad på att undersöka förutsättningarna att öka konsumtionen av frukt-
must vid skolor, sjukhus och andra allmänna inrättningar. Sveriges yrkesfrukt-
odlares riksförbund fann det angeläget att stimulera tillverkning och konsumtion
av svenska fruktdrycker, medan Nya systemaktiebolaget avstyrkte förslag om till-
verkning av cider. Bolaget ansåg att det permanenta överskottet av svensk frukt
ej borde vidmakthållas genom stödåtgärder.

Utskottet hänvisade bl. a. till att hithörande frågor skulle tas upp av trädgårds-
näringsutredningen och avstyrkte motionerna, vilka avslogs av riksdagen.

Sedan utredningen avgivit förslag till vissa åtgärder på trädgårdsområdet, uttala-
de chefen för jordbruksdepartementet i statsverkspropositionen år 1966 att frågan
om forskning på fruktafternas område borde prövas i samband med behandlingen
av förslag från utredningen rörande inrättande av ett livsmedelstekniskt bransch-
forskningsinstitut. Förslaget avgavs senare nyssnämnda år och har föranlett viss för-
stärkning av den tillämpade livsmedelstekniska forskningen vid universitetet i Lund,
inklusive institutet i Alnarp. I 1970 års statsverksproposition föreslås en del orga-
nisoriska förändringar m. m. för denna forskningsverksamhet (prop. 1970: 1
bil. 10 s. 298).

Fr. o. m. budgetåret 1955/56 utgår statligt anslag till Föreningen Fruktdrycker.
Anslaget uppgår f. n. till 25 00 kronor. I motion II: 877 vid årets riksdag föreslogs
att anslaget skulle räknas upp med ytterligare 10 000 kronor till föreningens upp-
lysningsverksamhet rörande alkoholfria fest- och sällskapsdrycker. I sitt utlåtande
nr 7 i år biföll statsutskottet motionen. Riksdagen godkände detta förslag.

1959 års utskänkingsutredning föreslog att ciderdrycker skulle få försäljas un-
der mindre restriktiva former än hittills och att tre huvudtyper borde kunna före-
komma, nämligen starkcider, cider och lättcider.

I proposition 1963: 82 framhöll finansministern att utskänkingsutredningens
förslag angående ciderdrycker inte kunde bifallas utan att frågan måste bedömas
från nykterhetspolitiska synpunkter. Eventuella åtgärder för främjande av frukt-
odlingens avsättningsmöjligheter måste därför prövas och avgöras i annat sam-
manhang. Bevillningsutskottet delade i sitt betänkande nr 41 år 1963 departements-
chefens uppfattning. Med hänsyn härtill och till nykterhetsläget ansåg utskottet en
liberalisering av villkoren för framställning och försäljning av ciderdrycker inte
böra komma i fråga. Riksdagen godkände utskottets betänkande i denna del.

Bevillningsutskottet behandlade i sitt betänkande nr 56 år 1968 motioner an-
gående vissa alkoholpolitiska frågor. I ciderfrågan hänvisade bevillningsutskottet
till vad utskottet tidigare anfört beträffande cider och vidhöll att producentintres-
sena såvitt möjligt inte borde få påverka alkoholpolitiken samt avstyrkte därför
motioner som tagit upp 1959 års utskänkingsutrednings förslag om införande av
ciderdrycker.

I motion II: 731 vid 1969 års riksdag yrkades att riksdagen hos Kungl. Maj:t
måtte hemställa om att erforderliga åtgärder skulle vidtas för att stimulera an-
vändningen av fruktdrycker. Med hänsyn till vad som förekommit när frågan i

skilda sammanhang tidigare prövats av riksdagen fann allmänna beredningsutskottet (ABU 1969: 29) ej skäl tillstyrka motionen, som avlogs av riksdagen.

Remissyttranden

Yttrande över motionerna har inhämtats från kontrollstyrelsen, lantbruksstyrelsen, Systembolaget AB och Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund.

Kontrollstyrelsen lämnar i sitt remissvar en sammanfattning av frågans tidigare behandling i riksdagen. Styrelsen anser att frågan är av sådan art att den kommer att beaktas vid den allmänna översyn av alkohollagstiftningen som pågår inom alkoholpolitiska utredningen.

Systembolaget AB erinrar om sin tidigare inställning i frågan och hänvisar till tidigare avgivna yttranden. Dessutom anför bolaget.

Vissa åtgärder som avses i motionen — ciderfrågan — kräver enligt bolagets mening alkoholpolitiska överväganden. Alkoholpolitiska utredningen har till uppdrag att göra en översyn av reglerna på området och med hänsyn härtill bör motionen överlämnas till utredningen.

Bolaget säljer alkoholfria festdrycker, avsedda att ersätta rusdrycker för den som inte önskar alkohol. Det har visat sig svårt att få fram ett smakmässigt tillfredsställande sortiment av sådana drycker. Bolaget har visserligen lyckats importera nya tillverkningar och även stimulerat ett svenskt företag att ta upp produktion av en alkoholfri glögg. Men fortfarande finns behov av drycker som kan tjäna som ett alkoholfritt alternativ till vin eller sprit. Bolaget vill därför tillstyrka att åtgärder vidtas för att åstadkomma produktion av sådana.

Lantbruksstyrelsen framhåller att frågan om åtgärder för att stimulera till ökad användning av fruktdrycker har utretts av trädgårdsnäringsutredningen, som i ett betänkande den 30 september 1965 (Jo 1965: 7, stencilerat) behandlat bl. a denna fråga och framlagt vissa förslag. Lantbruksstyrelsen tillstyrkte de av utredningen förordade åtgärderna, som bl. a. innebar att det fortsatta forsknings- och utvecklingsarbetet på fruktsaftområdet skulle omhändertas av ett livsmedelstekniskt institut.

Vidare anförs i lantbruksstyrelsens yttrande.

De större industrier som tillverkar olika typer av kolsyrade och andra läskedrycker, i vilka i vissa fall natursaft kan ingå, torde vara av den storleksordning att de med egna resurser kan bedriva för verksamheten erforderligt forsknings- och utvecklingsarbete. Däremot finns en rad mindre förädlingsföretag s. k. musterier, som huvudsakligen har inriktat sin verksamhet på att tillvarata svenska frukter och bär. Dessa behöver bistånd med bakteriologisk och fysiologisk analysverksamhet för kontroll av såväl råvara som tillverkning och slutprodukt samt försök och forskning för att föra utvecklingen framåt.

Upplysningsverksamhet i fråga om fruktdrycker bedrivs för närvarande delvis med statsanslag av Föreningen Fruktdrycker. Verksamheten består av utställningar och pressinformation, kurser och rådgivning beträffande användningen av olika fruktdrycker, och den torde ha stor betydelse — inte minst i nykterhetsfrämjande

syfte — och verksamt bidra till att öka efterfrågan på naturliga fruktdrycker. Enligt styrelsens mening bör denna verksamhet även i fortsättningen understödjas genom anslag av statsmedel. En ytterligare åtgärd som kan tänkas stimulera till ökad användning av drycker av svenska frukter torde vara att införa obligatoriskt deklarationstvång på fruktdrycker. Därigenom skulle konsumenterna upplysas om huruvida och i vilka kvantiteter naturliga fruktsafter ingått i fabrikationen.

Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund påpekar att betydelsen av en ökad frukt- och fruktdryckskonsumtion vid ett flertal tillfällen understruktits av näringsfysiologisk expertis. Inom socialstyrelsen har tillskapats en särskild hälsovårdsupplysningsdelegation, som under 1970-talet skall bedriva en mycket omfattande upplysningsverksamhet med syfte att förbättra kostvanorna.

Tillverkningen av alkoholfria fruktdrycker är i huvudsak förlagd till smärre industrier med relativt svaga ekonomiska resurser, varför ett ekonomiskt stöd från statsmakterna skulle hälsas med tillfredsställelse. Någon officiell svensk försöksverksamhet som bl. a. skulle kunna förmedla resultaten av utländska försök att utvärdera möjligheterna att tillämpa dessa resultat vid svenska förhållanden finns inte, vilket är beklagligt. Ett omfattande utvecklingsarbete såväl inom mustframställningen som inom cidertillverkningen har dock i enskild regi utförts vid Kiviks musteri.

En väsentlig detalj när det gäller att stimulera till ökad användning av fruktdrycker av svensk frukt utgör behovet av bättre innehållsdeklaration på produkterna. Största delen av alla fruktdrycker som säljs i Sverige är f. n. tillverkade av utländska råvaror. Produkterna innehåller därvid ofta en mycket låg andel fruktsaft och förväxlas i stor utsträckning med de egentliga fruktjuicerna. Ett tvång på innehållsdeklaration skulle enligt förbundet ge konsumenten bättre möjlighet att bedöma produkternas värde samtidigt som det skulle innebära större möjligheter för tillverkare av svenska fruktdrycker att prismässigt konkurrera med billigare produkter som har lägre fruktinnehåll.

Förbundet ansluter sig till motionernas syfte.

Utskottet

I motionerna understrykes särskilt behovet av utvecklings- och forskningsarbete på fruktdrycksområdet, av stöd till pågående verksamhet för att stimulera till ökad användning av fruktdrycker och av en omprövning av reglerna för saluförande av cider.

Riksdagen har tidigare vid ett par tillfällen avslagit motioner med samma syfte som den nu föreliggande och därvid bl. a. hänvisat till ett förslag angående forsknings- och utvecklingsarbete på det livsmedelstekniska området som var under prövning. Det synes emellertid osäkert om de förhoppningar som för fruktdrycksforskningens del knutits till förslaget kommer att infrias. Ett av årets riksdag godkänt förslag angående program m. m. för den livsmedelstekniska forskningen (prop. 1970: 1 bil. 10 s. 298; SU 1970: 88) ger inte klarhet härom. Läget för fruktodlarna är vidare bekymmersamt och detsamma gäller arbetsmarknadssitua-

tionen över huvud taget exempelvis i östra Skåne, där en stor del av fruktodlingen är lokaliserad. Det är också uppenbart att en ökning av konsumtionen av alkoholfria fruktdrycker är värdefull från folkhälsosynpunkt.

Enligt utskottets mening är därför tiden nu inne att hos Kungl. Maj:t begära åtgärder i motionernas syfte. Såvitt utskottet kunnat bedöma torde närmast komma i fråga åtgärder för att få till stånd statlig forsknings- och försöksverksamhet på fruktdrycksområdet. Vidare bör frågan om formerna för stöd till privat försöksverksamhet ävensom en ytterligare förstärkning av det nu utgående stödet till propaganda- och upplysningsarbete i syfte att öka konsumtionen av alkoholfria fruktdrycker övervägas. Saluförandet av cider är förknippat med särskilda alkoholpolitiska och skattetekniska problem. Skäl talar för att, som förordats i ett par remissyttranden, hithörande frågor får prövas av alkoholpolitiska utredningen. Det bör i övrigt få ankomma på Kungl. Maj:t att göra de för stödåtgärdernas närmare utformning och inriktning erforderliga avvägningarna.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 754 och II: 858 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet ovan anført.

Stockholm den 14 maj 1970

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande

från första kammaren: herrar Möller* (s), Oscar Carlsson (s), Yngve Persson* (s), Helge Karlsson (s), Kilsmo* (fp), fröken Stenberg (m), herrar Ernst Olsson (cp), Hansson (s), Ove Karlsson (s) samt fröken Pehrsson* (cp) och fru Florén-Winther (m);

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Rimås* (fp), Nilsson i Bästekille (m), Johansson i Simrishamn (s), Johansson i Skärstad (cp), Wiklund i Härnösand (s), Andersson i Örebro (fp), Johansson i Växjö* (cp), Gadd* (s) och Rosqvist (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.